

Emlékeztető

a Hajléktalanokért Közalapítvány és a Szociális Szakmai Szövetség által rendezett „SzocKafé: Hajléktalanság hajléktalan és szociális szemmel – avagy: mit kell tudnunk róluk?” rendezvényről

A rendezvény időpontja: 2013. október 14. (hétfő) 17:00-19:30h

A rendezvény helyszíne: Szociális Szakmai Szövetség, Budapest IX. kerület, Liliom út 8.

A felkért előadók: Gurály Zoltán szociológus, Kepe Róbert a Fedél Nélkül utcalap koordinátora, Kovács István hajléktalan (a beszélgetésen nem vett rész egészségügyi problémái miatt).

Moderátor: dr. Krémer Balázs, a Szociális Szakmai Szövetség elnöke

A FogLak projekt2 keretében megvalósuló rendezvény célja: a hajléktalan emberekkel kapcsolatos társadalmi attitűd pozitív irányú változásának elősegítése.

dr. Krémer Balázs bevezetőjében visszaemlékezett az 1980-as évek végén induló, ill. aktivizálódó csoportokra, mint a SZETA, a Társadalmi Bizottság, stb., amelyek az akkor már látható problémára, mint a hajléktalanság, a szociális háló keretei között hajléktalan szállásokban kezdtek el gondolkodni, és tervezni, de nem magát az embert nézték. Ennek egyik következménye a hajléktalan-ellátást máig meghatározó 1993. évi III. törvény.

A jelenlegi helyzetet vizsgálva az látható, hogy a hajléktalan emberek többsége a farkasok világában él, ami jelentésében belefoglaltatik, hogy bár mindent elvesztett emberekről beszélünk, akik ma bűnbaknak vannak titulálva, de helyzetüknél fogva kvázi a jég hátán is megélnek, amelynek jelei pl.: guberálás, kéregetés, intézményi rendszer használata, kunyhó építés, stb.

Kérdéses volt számára, hogy a rendezvény célját tekintve, vajon van-e jelenleg jogosultsága annak, hogy a hajléktalan emberekkel kapcsolatos társadalmi attitűdöt vegyük górcső alá, hiszen ma a hajléktalan emberek a társadalmi rendetlenséget szimbolizálják.

Feltehetjük a kérdést, hogy mi közünk nekünk a hajléktalansághoz? Hogyan tekintünk rájuk? mint a társadalmon élőködőkre? vagy fedél nélkül élő polgárookra? Lakástalanságnak tekintjük a hajléktalanságot, vagy kiszolgáltatott csoportnak? Kikről beszélünk akkor, ha a hajléktalanokról beszélünk? az utcán élőkről? vagy a szállásokat igénybe vevőkről? Miről gondoskodik a szociális munkás? szállásról? vagy hajléktalan emberről?

Kepe Róbert szerint a hajléktalan-ellátásban ugyanúgy szükség van a hajléktalan ember tutujgatására, mind a szállásnyújtásra. A hajléktalan emberek

csoportosíthatóak (lásd: Győri Péter írásait, pl: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/hajlektalanok-%E2%80%93-a-szavak-es-szamok-halojaban>), és azok a szegény emberek, akik még a rezsijüket talán tudják fizetni, de enni már nem tudnak, ugyanúgy megjelennek a hajléktalan-ellátásban, és igénybe veszik azok szolgáltatásait, mint akiknek lakniuk sincs hol.

Gurály Zoltán: Ha az a kérdés, hogy a hajléktalan-ellátás hibázott-e, és ha igen hol? hogy mit értettünk félre? kérdésre válaszolva: hiba volt, hogy a hajléktalan kérdést szállás problémává avanszáltuk. Magyarországon szegény kultúrában gondolkodunk a lakásról, és a jelenlegi politika is ezt gondolja. A lakás hazánkban tulajdon és nem jog. Tőlünk nyugatabbra ez érthetetlen.

Gosztonyi Géza: A pénzügyi, gazdasági megközelítés rendben van, mert eddig mindig lakhatási jogként fogtuk fel a lakásügyet. Kérdés, hogy szociális bérlakást ad-e az állam. A cigányok esetében ez fel sem merült, mivel azt gondolták, hogy mivel nekik nem volt semmilyen vagyonuk, ezért nem is kell nekik semmit sem adni.

Pelle József (BMSZKI) szerint: a szociális törvénnyel siklottak félre a dolgok, mivel a szociális törvény öt ellátotti csoportot különböztet meg, mint pl. idősek, pszichiátriai betegek, stb., de a hajléktalanság, mint helyzet inkább a munkanélküliségre hasonlít, és kevésbé a többi ellátotti csoportra. Ezt figyelembe nem véve ugyanazt az intézményrendszert építettük fel, mint a többi ellátotti csoportnál: van idősek nappali ellátása és van hajléktalanok nappali melegedője. Nappali melegedő nyáron? Átmeneti szállás, amikor nincs átmenet sehova sem? Ezen kívül olyan elképesztő ötleteket is megvalósítottunk a hajléktalan-ellátásban, mint a hajléktalanok kórháza, amikor elméletileg van, és működik hazánkban társadalombiztosítási járulék fizetés mellett (ma már szociális adónak nevezzük) igénybe vehető egészségügyi ellátás. Jól jellemzi, hogy a hajléktalan szó egy fosztóképzővel kialakult szó, de ez például változott a dologtalan-ból munkanélküli esetében, de a hajlék-talan kifejezés él. Ha van munkaügyi központ, akkor miért nincs lakhatási iroda?

dr. Krémer Balázs: A nyelv embereket helyez el, és társadalmi státuszhoz kijelölő tartalmat jelent, ám ebben az elgondolás hiánya is megjelenik. A szimbolikát szakmabeliként értjük, de kérdés, hogy a hajléktalanság egy állapot, vagy megoldandó probléma?

Kepe Róbert: a lakhatási probléma viszonylag egyszerűen orvosolható lenne, hiszen a magyar embereknek szükséges lenne szociális bérlakásokat adni.

Gurály Zoltán: van egy német gyerekkönyv, amiben azt magyarázzák el, hogy hogyan lesz/lehet valaki hajléktalan (nemcsak a demokráciát és annak hiányát tudják gyerek nyelvre lefordítani). Ebben a könyvben Hans először munkanélküli lesz egy időre, annak következménye, hogy a család kezdi nehezebben viselni a mindennapok gazdasági terheit, majd kicsit hosszabb időre, amikor megnövekednek a családi konfliktusok. Később Hans az alkoholhoz fordul, stb., „ezért hívom én a hajléktalanságot egy olyan állapotnak, amikor elmegy mellettünk a világ”. (ajánlott irodalom: George Orwell: Csavargóként Párizsban). A nálunk kissé fejlettebb USA-ban PTS-szel (poszt traumatikus stressz) azonos módon kezelik a hajléktalanságot, ami

Az utcán élő hajléktalan személyek társadalmi visszailleszkedésének,
sikeres munkaerő-piaci integrációjának megalapozása
TÁMOP-5.3.2-12/1-2012-0001

sok mindent elárul. „Szerintem mindenkinek van egy hajléktalan énje, mert nagyon egyéni, hogy valaki szállóra megy, vagy az erdőbe lakni, ha már nincs hol laknia.”

Pelle József (BMSZKI): mi (a hajléktalan-ellátás) csak ülünk a gödör alján és figyeljük a hozzánk potyogókat (pl. idősek, pszichiátriai betegek, stb.). Célzott dobozokat működtetünk ezeknek a csoportoknak, és nem értjük, hogy miért, de van, akinek sikerül innen kimászni. A két legsikeresebb kiút, ha valaki alkoholistá és abbahagyja az ivást, a másik pedig, ha párkapcsolatot létesít. A hajléktalan-ellátás csak epizód szereplő a hajléktalan ember életében.

Kepe Róbert: a hajléktalan-ellátás feladata, hogy amíg igénybe veszi a szolgáltatást (tutújgatást), addig legalább az az 5 készsége fejlődjön, hogy amikor szembe jön vele a párkapcsolat, akkor tudjon vele mit kezdeni, bele merjen vágni.

dr. Krémer Balázs: Van egy minőségi és egy fokozati kérdés. Ma csak a legrosszabb kinézetű, legrosszabb helyzetű embereket írjuk le, mint hajléktalan, pedig vannak mások is. Vannak-e sikerek, eredmények?

Ungvárszky Pál (Kerékvető Egyesület): A hajléktalanság nem homogén csoport, ezért maga a csoport is különválasztja magát az utcán élőktől, rájuk a *csövi* kifejezést használva. Az igazi sikertörténetek 4-5% körül van, aminek a személyiségfejlesztés a kulcsa. Beleszorulunk abba a kérdésbe, hogy a szakma feladata a *csövi-kérdés* megoldása, miközben a szociálpolitika, és a politika irányít. Mégis a társadalom tagjai azt a képet látják, amit kommunikálunk nekik.

Pelle József (BMSZKI): Amikor bűnbakképzés folyik a politikai kommunikációban, ezáltal a társadalomban, akkor nem tudunk pozitív üzeneteket átadni.

Gurály Zoltán: Volt egy Medián kutatás, aminek az eredménye, hogy a társadalom tagjai 7%-ának volt már közeli rokona, ismerőse, családtagja hajléktalan. Tehát közülünk is nagyon sokaknak van valamiféle személyes tapasztalata a hajléktalansággal kapcsolatosan. Vannak sikereink, és szép történeteink, de nem tudjuk felmutatni azokat.

A beszélgetés lezárásaként az alábbi gondolatok/javaslatok fogalmazódtak meg:

- A hajléktalan-ellátás nem él olyan eszközökkel, mint amit megtehetne, mert büszkének kellene lenni arra, hogy a cselekvéseinknek van haszna, hatása.

- A társadalomnak nincs képe arról, hogy emberek valami emberfelettit próbálnak produkálni, ami igaz mind a szociális munkásokra, mind a hajléktalan emberekre. Ezt kell elhíttetni a társadalommal.
- A jó példákat akkor is meg kell mutatni, ha az az adott tevékenység csak kis része a munkánknak, ennél hatékonyabb formálás nincs.
- Szükség van egy átfogó lakáspolitikára.
- A társadalom hajléktalanságról alkotott képe túl szűk, be kell mutatni, hogy nemcsak a „fekvő hálózások” vannak, hanem polgárok is, akik ki tudnak jutni a gödörből.

Mivel a kerekasztal beszélgetésben nem vett részt az a hajléktalan ember, aki a személyes élettörténetén keresztül mutatta volna be a hajléktalanságot, mint élethelyzetet, ezért megkértük Cs. Ilonát (a hajléktalanság periferiáján élő aktivistát), hogy írja le életének jelenlegi szakaszát, problémáit. Alább az Ilona sorai olvashatóak (változtatás nélkül):

„Tehát van egy házam Süllyápon és tudod, azt el kellett hagyni. Kaptunk Budapesten albérletet ahová a tulajdonos rendesen bejelentett tartózkodási címre. Ám 18 hónap után kérte, hogy költözködjünk. Így az Üllői úton találtam hatunknak lakást, ahová már nem jelentkeztünk be. A IX kerületi családsegítő ezt megtudta, így közölte, hogy már ne forduljak hozzá segítségért, a IX. kerületi szociális osztály is megtudta, hogy nem élünk a Ráday utcában, tehát minden ügyet Süllyápon kell intézni, holott ténylegesen nem élünk ott.

Ma kutakodtam az interneten, hogy ha bérelek egy lakást, akkor három napon belül be kellene jelentkezni. Most a Déri Miksa utcában lakunk, és ez még bonyolultabb. A tulaj Polgáron él, a meghatalmazott nevén van a villany és a gázzsámla. Én azt még soha nem láttam.

Amitől bonyolult lett az dolog, hogy a második lányom főiskolás és a szociális támogatáshoz mindenféle papírokat kell beszerezni. Hiába adnám neki oda az itteni bérleti szerződést, nem tudnék hozzá közüzemi számlákat adni. A süllyápi lakcímhez kártyás villany mérő óra van, tehát azt a volt élettárs töltögeti, a gázcsékk érkezik a jelenlegi címemre, mert a postámat utánküldésre kértem, tehát amin a nevem szerepel, azt küldik.

Úgyhogy lakunk valahol, de még sincs beírva a lakcímkártyára.

Most azt gondoltam ki, hogy Dórárt a nagyihoz jelentetem be állandó címre, így csak két papírt kell beszerezni. Bár lehet, akkor nem lenne jogosult szociális támogatásra. Arról a kitöltési útmutatóban nincs tanács, ha valaki hajléktalanként él valahol, hogyan tud a főiskolába jelentkezni, meg kollégiumi lakhatást kérni.”

A FogLak projekt2 észrevételei a kerekasztal beszélgetés kapcsán: mivel több, jelenleg felsőfokú szociális képzésben résztvevő volt jelen ezen a beszélgetésen, akik viszonylag járatlanok a hajléktalanságot, valamint a hajléktalan-ellátást érintő kérdésekről, történetiségről, aktualitásokról, illetve az ezen a területen dolgozók dilemmáiról, ezért a FogLak projekt2 a későbbiekben is szeretné folytatni a téma feldolgozását, hasonló szisztéma szerint, meghatározott rendszerességgel. A tervezett kerekasztal beszélgetésekről az alábbi honlapokon tájékozódhatnak: www.hajlektalanokert.hu, www.foglakprojekt2.hu, www.diszpecserportal.hu.

Budapest, 2013. október 17.

Kemecsei Judit
Hajléktalanokért Közalapítvány
FogLak projekt2
szakmai tanácsadó